

2.4- TƯƠNG LAI U TỐI CHO MÔ HÌNH Ô KHẨM (*Grim future for Wukan model*)

William Lam
ATOL 11-1-2012

Phương thức giải quyết một cách hòa bình cuộc “khủng hoảng chiếm đất” ở Ô Khảm, một làng tại tỉnh Quảng Đông, đã được Bắc Kinh coi là mô hình đối phó với bạo loạn.

Tháng 9-2011, 15.000 nông dân xã Ô Khảm, ở đông nam Quảng Đông, bắt đầu phản kháng chính quyền địa phương. Họ đã bắt chấp luật pháp, bán đất của xã cho một công ty phát triển nhà ở. Họ không bồi thường gì cho dân tại chỗ. Sau khi Học Kim Ba (Xue Jinbo), người đại diện cho dân làng, bị chết trong phòng giam của cảnh sát, vào ngày 11-12) dân Ô Khảm đã đuổi các quan chức Đảng và cảnh sát ra khỏi làng và dựng chướng ngại vật trên con đường dẫn tới làng.

Chính quyền Quảng Đông đã phản ứng bằng cách bao vây Ô Khảm với hàng ngàn nhân viên an ninh, và cảnh sát vũ trang nhân dân. Các nguồn cung cấp thực phẩm, điện, nước đều bị cắt. Vào ngày 22-12-2011, phó bí thư tỉnh ủy Quảng Đông, Chu Minh Quốc (Zhu Mingguo) đã đàm phán được một giải pháp với đại diện mới của dân là Lâm Tô Loan (Lin Zuluan).

Mặc dù chi tiết của thỏa thuận không được công bố, Lâm và các đại diện khác của xã đã nói là Chu Minh Quốc khẳng định quyền phản kháng của dân làng. “Chính quyền lâm thời” của Lâm được công nhận. Nhiều người dân Ô Khảm bị bắt giam đã được thả. Nhân viên an ninh được rút đi. Dân làng tháo gỡ ba-rie, và đốt pháo ăn mừng.

Tuy nhiên sự cố Ô Khảm đã nêu ra nhiều câu hỏi. Liệu dân làng đã được hưởng công lý chưa? Có điều gì núp sau quyết định của chính quyền không sử dụng vũ lực đàn áp hành động phản kháng của Ô Khảm? Quan trọng hơn cả, liệu có sự nhất trí trong cơ quan cao nhất của Đảng trong việc chấp nhận giải pháp hòa hoãn theo mô hình Ô Khảm, để áp dụng cho những sự cố tương lai khi có tranh chấp giữa người dân mất quyền lợi và chính quyền địa phương?

Với 65% sự cố xảy ra ở Trung Quốc mỗi năm có liên quan tới tranh chấp đất đai, liệu chính quyền Trung Quốc có những biện pháp hữu hiệu để ngăn ngừa sự lạm dụng quyền lực?

Sau một ngày đàm phán thành công với đại diện của xã, ông Chu Minh Quốc đã tới thăm Ô Khảm. Ông nói: “*Chúng ta phải xử lý đúng đắn vấn đề Ô Khảm theo luật lệ, một cách hợp lý và cởi mở*”. Ông cho biết là chính quyền Quảng Châu, thủ đô của Quảng Đông, sẽ cho một “phái đoàn” đặc biệt xuống Ô Khảm để điều tra sự chiếm hữu sai trái đất đai, và sử dụng bất hợp pháp đất đai của các viên chức tham nhũng.

Ông Chu có tiết lộ là nhiều quan chức Ô Khảm đã bị giam giữ để điều tra. Thêm nữa, Vương Diệp Mẫn (Wang Yemin) thủ trưởng của một nhóm điều tra, đã tuyên bố hồi tuần trước là kết quả cuộc bầu cử ở Ô Khảm vào tháng 2-011 (lúc đó đã bầu

những quan chức thối nát trong vùng) được tuyên bố hủy bỏ. Sẽ có cuộc bầu cử mới vào đầu năm 2012 để bầu ra Ủy ban Quản trị mới của làng.

Tuy vậy, xã trưởng Lâm Tô Loan tỏ vẻ nghi ngờ về kết quả đã đạt được. Ông có cho một cơ quan truyền thông ở Hong Kong biết *“người ta đã lấy của xã hơn 100.000 mét vuông đất, và không biết đến bao giờ họ mới trả lại đất”*. Thêm vào đó, người ta không rõ là “năm tên côn đồ” (người biểu tình) tạm thời được tha, liệu có bị trả thù không? Chuyện bình thường xảy ra là, sau mỗi vụ tranh chấp được giải quyết, khi báo đài đã đi xa, cảnh sát mới bắt lại những người chủ mưu trong cuộc phản kháng.

Hơn nữa, người ta vẫn nghi ngại về động lực nằm sau quyết định của ông Vương Dương, Bí thư Quảng Đông. Ông Vương Dương còn là Ủy viên của Bộ Chính trị Đảng Trung Quốc. Ông đã sử dụng biện pháp xoa dịu thay vì bàn tay sắt đối với Ô Khảm. Ông Vương, 56 tuổi, biệt danh là “Tiểu nguyên soái” thường hay có những quyết định nhanh nhạy, nổi tiếng là một nhà cải cách.

Tuy nhiên, các nhà bình luận thời sự ở Hồng Kông và nước ngoài đều cho rằng ông lo ngại sự kiện Ô Khảm diễn biến xấu hơn, tới điểm có thể ảnh hưởng tới việc thăng chức của ông, lên Ban Thường vụ Bộ chính trị, trong đại hội Đảng lần thứ 18 sắp tới.

Sự lo ngại này còn được tăng lên khi người ta thấy vài tá nhà báo từ Hồng Kông và nước ngoài tới Ô Khảm vào tuần lễ trước ngày 22-12 (lúc thỏa thuận được ký kết).

Liệu trường hợp Ô Khảm có cho thấy là quan chức địa phương và trung ương từ nay trở đi nghiêng hơn về các biện pháp hòa hoãn và bắt bạo động để giải quyết sự phản kháng của nông dân và những người bị oan ức trong xã hội? Ít nhất ở bề mặt bên ngoài, cách thức Vương Dương giải quyết Ô Khảm đã được các báo đài trong nước ủng hộ.

Nhân Dân Nhật Báo ca tụng nỗ lực của Quảng Châu là một thí dụ *“giải quyết mâu thuẫn và tranh chấp một cách tốt đẹp”*. Nó ca tụng lãnh đạo Quảng Đông đã *“nắm vững nguyện vọng của quần chúng”*.

Mô hình Ô Khảm còn được những đảng viên thuộc cánh tự do của Đảng hoan nghênh. Đó là những đảng viên theo đường lối cấp tiến, muốn hiện đại hóa đất nước theo kiểu Tây phương, đại diện bởi cố Tổng Bí thư Hồ Diệu Bang và Triệu Tử Dương. Ông Hồ Đức Bình, người con trai khả kính của Hồ Diệu Bang nhận xét: *“Tôi hy vọng là sự kiện Ô Khảm sẽ thúc đẩy xã hội thành lập một hệ thống dựa trên dân chủ và pháp trị”*, *“tôi hy vọng trong tương lai, nếu có những chuyện như vậy, chúng ta có thể sử dụng sự cai trị của luật pháp và đàm phán”*.

Một hội nghị toàn quốc về luật pháp và trật tự đã được Ủy ban Pháp chế và Chính trị của Trung ương Đảng triệu tập, hình như ủng hộ cách thức giải quyết một cách hòa hoãn. Bí thư của Ủy ban, đồng thời là Ủy viên Ban thường trực Bộ Chính trị, Chu Vĩnh Khang (Zhu Yongkang), đã kêu gọi các quan chức trong hệ thống cảnh sát, kiểm soát và tòa án, phải *“xây dựng một môi trường xã hội hài hòa và ổn định”*.

“Chúng ta phải cố gắng ngăn chặn và giải quyết các mâu thuẫn và tranh chấp, để thiết lập một xã hội hài hòa”.

“Chúng ta phải củng cố và đưa ra những cách thức mới trong việc quản lý xã hội và nâng cao tầm mức cho công tác phục vụ công”.

Ý kiến của ông Chu phù hợp với một loạt những chỉ thị do các thành viên của Bộ chính trị đưa ra, nhằm thúc đẩy “*sự hòa hợp rộng rãi*” để làm bớt ảnh hưởng của những mâu thuẫn chính trị – xã hội.

Trong một hội nghị toàn quốc về công tác nông nghiệp tổ chức vào tháng trước, Thủ tướng Ôn Gia Bảo đã yêu cầu cán bộ địa phương và trung ương cố gắng hết sức mình bảo vệ quyền lợi kinh tế và pháp luật của nông dân. Tân Hoa Xã đã trích lời ông nói : “*Chúng ta không thể tiếp tục hy sinh quyền sở hữu đất đai của nông dân để giảm bớt chi phí cho công tác đô thị hóa và công nghiệp hóa... Chúng ta phải tăng nhiều lợi tức của nông dân nhờ vào sự tăng giá đất*”.

Ông Ôn cũng nói thêm rằng nông dân không nên bị bó buộc truat hữu ruộng đất, ngay cả nếu họ ra ở thành phố. “*Chúng ta cũng phải để ý tới việc mở rộng tự quản của làng xã*”.

Ít nhất đó là trên lý thuyết. Có đủ những điều lệ trong các cuốn sách luật, cấm cán bộ và các công ty phát triển nhà ở, ép buộc thị dân và nông dân rời bỏ nhà cửa và đất đai của họ mà không được đền bù thỏa đáng. Tuy nhiên, mua bán đất và những dịch vụ liên quan đang mang lại lợi tức bằng một nửa ngân sách của các chính quyền địa phương.

Ví dụ, năm 2010, các chính quyền địa phương đã thu được 2.900 tỉ quan (tương đương 460 tỉ USD) nhờ bán đất. Chẳng may hầu hết các địa phương đều mang nợ, một phần do đầu tư sai chỗ vào các hạ tầng cơ sở và những phi vụ liên quan tới bất động sản.

Nhất là cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu 2008. Cán bộ địa phương lo lắng nhảy vào các dự án xây dựng hạ tầng cơ sở và những chương trình khác tạo ra việc làm, vừa để tăng thêm số việc làm, vừa để nâng cao chỉ số tăng trưởng GDP.

Sự tăng trưởng kinh tế thỏa đáng được coi là nhân tố quan trọng cho sự thăng chức của cán bộ. Trong bản quy trình xem xét thành tích cán bộ ở Trung Quốc, người ta chú ý nhiều tới thống kê về GDP của khu vực do người đó quản lý.

Vào giữa năm 2011, Cục Kiểm toán của Nhà nước đã ước tính là các chính quyền địa phương, cùng với những cơ quan đầu tư đô thị liên hệ, đã mang nợ khoảng 10.700 tỉ quan (1.500 tỉ USD). Các cơ quan tín dụng nước ngoài ước tính con số này lên trên 2.000 tỉ USD.

Vì lợi tức thu được từ việc bán đất là phương tiện chính cho các chính quyền địa phương để trả nợ, cho nên chính phủ trung ương làm ngơ trước những hợp đồng bán đất.

Trong đường hướng Nhà nước trung ương muốn duy trì ổn định chính trị – xã hội, các viên chức địa phương có khó khăn trong việc dùng cảnh sát hay dân quân vũ trang để đàn áp các cuộc phản kháng. Hoặc giả, như Hồ Đức Bình đã nói, lãnh đạo của Đảng phải nâng cao chính sách pháp trị và cho phép luật sư bảo vệ quyền của người bị mất đất.